Paper

Pilot Aanbod kunst- en cultuureducatie 2015

Herstart van de statistiek Kunstzinnige vorming

Met medewerking van Cultuurconnectie

Februari 2016

Inhoud

1. Inleiding 3

2. Achtergrond en afbakening 3

2.1 Achtergrond van het onderzoek **3**

2.2 Definitie en populatie van het aanbod kunst- en cultuureducatie **4**

3. Resultaten 6

3.1 Inleiding **6**

3.2 Aantal bedrijven en zelfstandigen **6**

3.3 Aangeboden activiteiten **8**

3.4 Doelgroepen **9**

3.5 Subsidie **10**

3.6 Samenwerking **11**

3.7 Personeel en vrijwilligers **12**

3.8 Verwachtingen voor het komende seizoen **13**

3.9 Stellingen **15**

4. Methodologische toelichting 16

4.1 Populatie en uitzending **16**

4.2 Respons **18**

5. Nawoord 18

6. Vragenlijst kunst- en cultuureducatie 2015 19

1. Inleiding

Dit rapport beschrijft de resultaten van een *pilotonderzoek* naar het aanbod van kunst- en cultuureducatie dat in 2015 door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), in samenwerking met de brancheorganisatie Cultuurconnectie, is uitgevoerd. Het belangrijkste doel van de pilot was om een beeld te krijgen van welke bedrijven en zelfstandigen in Nederland zich bezighouden met het aanbod van kunst- en cultuureducatie. Een tweede doel was om inzicht te krijgen in een aantal kenmerken van deze bedrijven en zelfstandigen, zoals type aanbod, werkzame personen en het wel of niet ontvangen van subsidie. Daarnaast is de respondenten een aantal vragen voorgelegd over hoe zij de toekomst zien.
Het laatste onderzoek van het CBS naar het aanbod van kunst- en cultuureducatie, toen nog Kunstzinnige vorming geheten, dateert van 2007. Om diverse redenen is het onderzoek in de tussenliggende periode niet uitgevoerd. Deze statistiek behoort echter wel tot het statistisch programma van het CBS. Vandaar dat deze statistiek vanaf 2015 opnieuw is opgezet met een eerste pilot. Vanuit dat startpunt moeten de hier gepresenteerde resultaten worden bekeken. Het betreffen voorlopige en indicatieve cijfers.
De statistiek zal de komende jaren verder worden aangepast en wel zo dat er een goed statistisch beeld kan worden geschetst van het gehele aanbod van kunst- en cultuureducatie. Daarbij gaat het niet alleen om het gesubsidieerde deel, maar ook om het niet-gesubsidieerde deel en inclusief zelfstandigen.
Het CBS is ook de branchetorganisatie *'Cultuurconnectie'* erkentelijk. Cultuurconnectie heeft de waarneming voor het jaar 2015 bij haar eigen leden uitgevoerd en de verzamelde microdata aan het CBS verstrekt. Daarmee kon de enquêtedruk beperkt worden gehouden. Om vergelijkbare data te krijgen was het nodig de vragenlijsten op elkaar af te stemmen.

Leeswijzer

Dit rapport begint met een hoofdstuk over de achtergrond van het onderzoek en de afbakening van de populatie. Vervolgens wordt ingegaan op de resultaten van de pilot. Daarna volgt een hoofdstuk over de gekozen methodologie, zoals de manier waarop bedrijven en zelfstandigen voor de enquêtesteekproef zijn geselecteerd. De notitie eindigt met een kort nawoord.

2. Achtergrond en afbakening

2.1 Achtergrond van het onderzoek

De statistiek Kunst- en cultuureducatie behoort tot het statistisch programma van het CBS. Tot op heden ging het om een tweejaarlijkse statistiek. Tot 2007 is de statistiek uitgevoerd onder de titel Kunstzinnige vorming. Als populatie werd toen uitgegaan van de leden van de brancheorganisatie Kunstconnectie, die sinds 2015 is overgegaan in Cultuurconnectie.[1)] Om diverse redenen is de statistiek vanaf 2007 niet meer uitgevoerd. In 2015 is, in overleg met Cultuurconnectie, de statistiek opnieuw opgestart met de intentie om er een jaarlijks onderzoek van te maken. Het aanbod van kunst- en cultuureducatie is echter breder dan

[1)] Met toevoeging van de Volksuniversiteiten als leden.

alleen de leden van Cultuurconnectie. Er is ook een groep bedrijven die geen lid zijn van deze brancheorganisatie. De groep zelfstandigen in deze branche is aanzienlijk. Voor de komende jaren is het de bedoeling dat ook deze laatste twee groepen, niet leden en zelfstandigen, beter in beeld worden gebracht. Voor de waarneming betekent dat de eerste groep, de leden van Cultuurconnectie (minus de Volksuniversiteiten[2)]), zullen worden waargenomen door Cultuurconnectie. De andere twee groepen worden door het CBS waargenomen. De vragenlijst[3)] zal elk jaar worden samengesteld in overleg met Cultuurconnectie en andere partijen in het veld, zoals het ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur, het Landelijk Kenniscentrum Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA), de Raad voor de Cultuur, het Fonds voor Cultuurparticipatie en de Boekmanstichting.
Voor het opstartjaar 2015 was het belangrijkste doel om beter zicht te krijgen op dat deel van de bedrijven en zelfstandigen, dat geen lid is van Cultuurconnectie. Om de kleinere bedrijven en zelfstandigen zo min mogelijk te belasten en de respons te bevorderen, is het aantal vragen in de enquête van het CBS beperkt gehouden. Zo zijn er, in tegenstelling tot Cultuurconnectie, door het CBS geen vragen gesteld over baten en lasten. Het is de bedoeling om in 2016 wel een volledige vragenlijst uit te sturen, met dien verstande dat nog steeds rekening wordt gehouden met de enquêtedruk bij de kleinere bedrijven en zelfstandigen, die dominant zijn in deze bedrijfstak. Daarbij zal ook gekeken worden naar alternatieve (administratieve) bronnen, die binnen het CBS beschikbaar zijn.[4)]

2.2 Definitie en populatie van het aanbod kunst- en cultuureducatie

Definitie

Als definitie van het *aanbod* van kunst- en cultuureducatie is hier gehanteerd: professionele, lokale/regionale, publiekrechtelijke en privaatrechtelijke instellingen of personen die als hoofdtaak hebben mensen in hun vrije tijd of vanuit het onderwijs een niet beroepsgerichte oriëntatie in de kunsten of een opleiding in een kunstdiscipline te bieden. ‘Kunst’ moet gelezen worden als kunst, cultuur en cultureel erfgoed. Het betreffen zowel gesubsidieerde als niet-gesubsidieerde instellingen en personen.
Onder kunst- en cultuureducatie vallen zowel de receptieve en reflectieve kunst- en cultuureducatie (leren kijken, luisteren, leren een opinie te vormen, te beoordelen en te waarderen) als de productieve kunst- en cultuureducatie (zelf kunstzinnig actief zijn, een kunstproduct uitvoeren of tot stand brengen). Vaak gaat het om een combinatie van deze twee werkvormen. De begeleiding geschiedt door opgeleide docenten, bijvoorbeeld docenten in een kunstvak of een kunstenaar/musicus. Het aanbod kan bestaan uit korte cursussen (maximaal 20 weken), onderwijs (langer dan 20 weken) en projectmatige activiteiten zoals lezingen, georganiseerd kunstbezoek en eenmalige workshops.
Samenvattend zijn de belangrijkste criteria voor de selectie van de eenheden:

1. Vallen binnen de afbakening van *kunst- en cultuur-educatieve activiteiten*. Zie beneden.
2. Aanbod van activiteiten aan *amateurs*. Dus niet aan professionals.
3. Begeleiding door een *opgeleide professional*.
4. Apart: het kan ook nog gaan om organisaties die kunst- en cultuureducatie op een of andere wijze *adviseren en ondersteunen*.

2) Mogelijk kan ook een deel van de Volksuniversiteiten worden meegenomen omdat deze ook activiteiten aanbieden op het gebied van kunst- en cultuureducatie.
3) Enerzijds zal de continuïteit van de reeks van belang zijn, anderzijds kan elke keer een nieuw thema worden meegenomen.
4) Zie bijvoorbeeld het bestand met Zelfstandige Ondernemers bij het CBS.

Scope

Als kunst- en cultuur-educatieve activiteiten worden gezien:

- Muziek
- Dans
- Beeldende kunst, zoals tekenen, schilderen en beeldhouwen
- Fotografie, film en video (ook wel aangeduid met 'media')
- Theater
- Literatuur en schrijven
- Ontwerp en design, w.o. architectuur
- Cultureel erfgoed[5)]

Populatie

Er zijn ook kunst- en cultuur-educatieve aanbieders die onderdeel zijn van een opleidingsinstituut, zoals het Regionaal Opleidingscentrum (ROC) of een Volksuniversiteit. Deze instellingen organiseren ook cursussen zoals de centra voor de kunsten dat doen en begeven zich daarmee nadrukkelijk in het vrijetijdscircuit. De paar ROC's die in de populatie zaten zijn wel meegenomen in het onderzoek. Volksuniversiteiten vooralsnog niet.
Ook meegenomen zijn de bedrijven en zelfstandigen die instellingen, gemeenten e.d. adviseren en ondersteunen op het gebied van kunst- en cultuureducatie aan amateurs of programma's op dit terrein aanbieden.
Bij het bepalen van de populatie is ook gekeken naar zelfstandigen. Er dient echter rekening mee te worden gehouden dat dit een 'vloeiende' groep is, in die zin dat een deel van de mensen niet zichtbaar is. Zo kan het zijn dat mensen het aanbod van kunst- en cultuureducatie niet als hun hoofdtaak, maar als neventaak uitvoeren; of dat zij hun activiteiten niet als zodanig geregistreerd hebben.
De populatie van dit onderzoek omvat, naast de leden van Cultuurconnectie, alleen die groep bedrijven en zelfstandigen, die zich bij de Kamer van Koophandel hebben aangemeld als zijnde actief in de kunst- en cultuureducatie, en daardoor ook zichtbaar worden in het Algemene Bedrijvenregister (ABR) van het CBS. Daarbij gaat het specifiek om de groep van de SBI 85.52 'Cultureel onderwijs'.

Andere verschijningsvormen, die niet zijn meegenomen in het onderzoek

De resultaten die in deze notitie zijn gepresenteerd betreffen het aanbod van die bedrijven en zelfstandigen, waarbij sprake is van *professionele begeleiding* van amateurs. Dit betekent dat hobbyclubs en activiteiten, zoals vriendenkringen en amateurkunstverenigingen (o.a. harmonieën en fanfares), waarbij niet per sé sprake is van professionele begeleiding, niet zijn meegenomen.
De in dit onderzoek gehanteerde definitie is dus beperkter dan de definitie van kunst- en cultuureducatie van bijvoorbeeld de Monitor Amateurkunst van het Landelijk Kenniscentrum Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA). De definitie van het LKCA gaat uit van de *vraagkant*, de beoefenaars van de amateurkunst, en omvat elke participerende activiteit, die iets te maken heeft met beeldende kunst, muziek, dans, creatief schrijven en media (fotografie, video, film en computerkunst) ongeacht of er sprake is van professionele begeleiding.[6)]

5) In de enquête komen instellingen, die educatie over het cultureel erfgoed aan amateurs aanbieden, nauwelijks voor.
6) Zie onder meer de publicatie 'Kunstzinnig en creatief in de vrijetijd: Monitor Amateurkunst 2015', LKCA.

In toenemende mate is ook sprake van aanbod van kunst- en cultuureducatie vanuit musea, podiumkusten, bibliotheken e.d. Voor het onderwijs vaak geïnitieerd door scholen. Ook dit aanbod van kunst- en cultuureducatie is in dit onderzoek niet meegenomen. Voor een deel daarvan heeft het CBS wel cijfers beschikbaar bij statistieken over bijvoorbeeld Musea, Podiumkunsten en Bibliotheken.

3. Resultaten

3.1 Inleiding

Dit hoofdstuk presenteert de uitkomsten van de enquête. Aanbod komen onder andere het aantal bedrijven en zelfstandigen dat zich met het aanbod van kunst- en cultuureducatie bezighoudt, het soort activiteiten, de doelgroep (bijvoorbeeld jongeren of scholen) en of ze subsidie krijgen. Daarnaast bevat dit hoofdstuk een paragraaf over het aantal werkzame personen in de bedrijfstak. Door de hoge item-nonrespons op deze variabele moet hier met de nodige voorzichtigheid mee worden omgegaan. Afgesloten wordt met de verwachtingen van de respondenten voor het seizoen 2015–2016.
De resultaten hebben betrekking op de eenheden die voorkomen in de Standaard Bedrijfsindeling (SBI) 85.52 'Cultureel onderwijs'. Deze SBI is onderverdeeld in de SBI's 85.52.1 'Dansscholen'[7] en 85.52.2 'Kunstzinnige vorming van amateurs'. De meeste leden van de Cultuurconnectie behoren tot deze SBI's. Een klein aantal leden van Cultuurconnectie, dat niet in deze SBI's voorkomt, is ook aan de populatie toegevoegd.[8] De populatie bevat, naast bedrijven en instellingen, ook de zelfstandigen. Voor een nadere beschrijving van de methodologie zij verwezen naar hoofdstuk 4.
Bij het onderzoek Kunstzinnige vorming van het CBS, van 2007 en eerder, bestond de populatie alleen uit de leden van Cultuurconnectie. Dit betrof toen zo'n 250 instellingen.[9] Daarbij ging het grotendeels om gesubsidieerde instellingen.

3.2 Aantal bedrijven en zelfstandigen

Er wordt geschat dat Nederland in 2015 circa 6 600 bedrijven en zelfstandigen telde die zich bezig hielden met het aanbod van kunst- en cultuureducatie (in beperkte zin). Voor het overgrote deel gaat het om kleine bedrijven en zelfstandigen: 26 procent met één werkzame persoon die volgens het ABR minder dan 15 uur op het terrein van kunst- en cultuureducatie actief is en 65 procent zelfstandigen. Zie tabel 3.2.1 en figuur 3.2.2.

7) Dit zijn dansscholen ten behoeve van amateurs.
8) Een paar leden van Cultuurconnectie viel in het ABR onder de SBI Hobbyclubs.
9) Zie: http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?VW=T&DM=SLNL&PA=7101KUVO&D1=0,9-10&D2=a&D3=a&HD=151027-1556&HDR=T,G2&STB=G1

3.2.1 Aantal kunst- en cultuur-educatieve bedrijven, inclusief zelfstandigen, naar bedrijfsgrootte,2015[1)]

Bedrijfsgrootte (GK)	Aantal instellingen
Totaal	6 610
0 (1 werkzame persoon <15 uur per week)	1 730
1 (1 werkzame persoon)	4 280
2 (2–4 personen)	440
3 (5–9 personen)	35
4 (10–19 personen)	50
5 (20–49 personen)	30
6 (50–99 personen)	15
7 (100–149 personen)	1
Onbekend	30

Bron: CBS en Cultuurconnectie.
[1)] Werkzame personen kunnen in loondienst zijn, maar dat hoeft niet.

3.2.2 Aantal kunst- en cultuur-educatieve bedrijven, inclusief zelfstandigen, naar bedrijfsgrootte, 2015

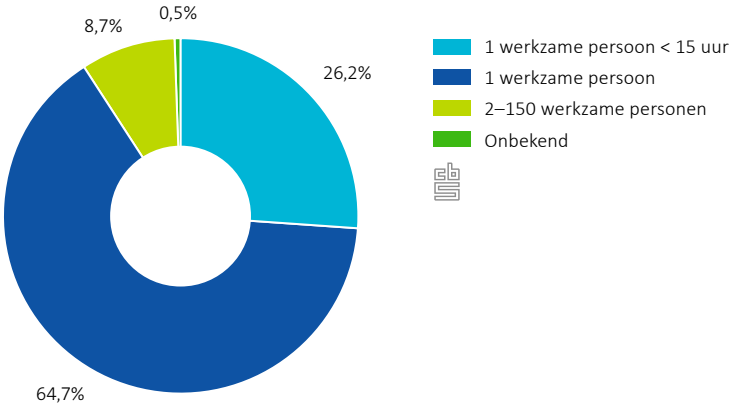

Bron: CBS en Cultuurconnectie.

Regionale verdeling

Figuur 3.2.3 geeft een eerste beeld van de regionale verdeling van de bedrijven en zelfstandigen, die kunst- en cultuureducatie aanbieden. Het gaat om aantallen per 10 000 inwoners. Voor de interpretatie van het kaartje is het van belang zich te realiseren dat het hier gaat om *aantallen* bedrijven en zelfstandigen. De omvang van het aanbod van die bedrijven en zelfstandigen is niet meegenomen in het kaartje.

3.2.3 Regionale verdeling kunst- en cultuur-educatieve bedrijven en zelfstandigen per 10 000 inwoners, 2015

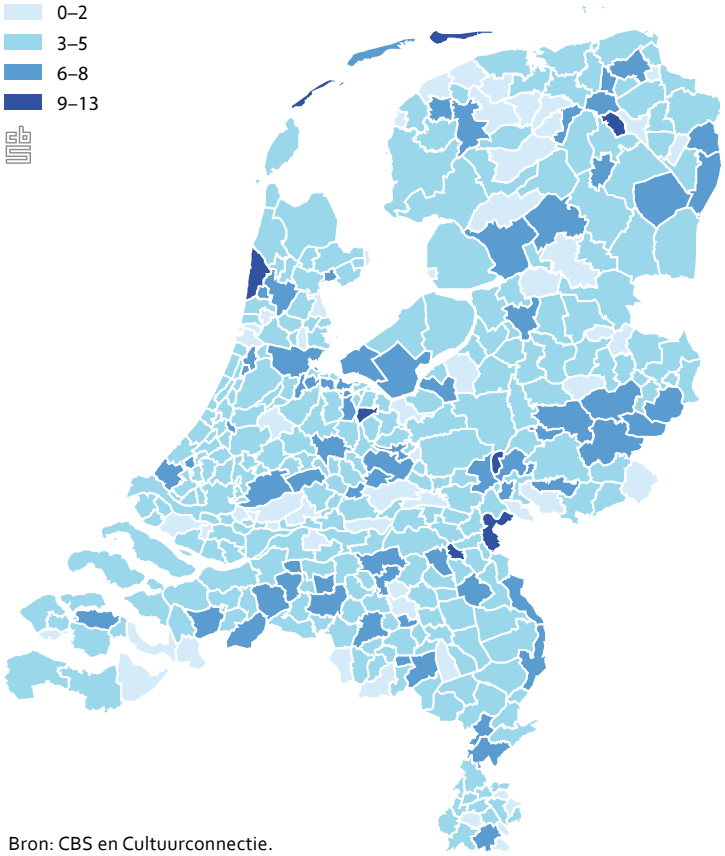

Bron: CBS en Cultuurconnectie.

3.3 Aangeboden activiteiten

Muziek en dans zijn de belangrijkste activiteiten die in 2015 door kunst- en cultuur-educatieve bedrijven en zelfstandigen zijn aangeboden: respectievelijk 3 300 en 32 000 bedrijven en zelfstandigen. Literatuur en schrijven werd het minst aangeboden. Zie figuur 3.3.1. Onder de groep 'andere activiteiten' vallen bijvoorbeeld workshops koken, naailessen en een cursus bloemschikken.
Circa 980 bedrijven en zelfstandigen waren (ook) actief op de terreinen van advisering over kunst- en cultuureducatie, ondersteuning van kunst- en cultuur-educatieve bedrijven of gemeenten via specifieke programma's of waren een steunfunctie. Daarnaast werd door ongeveer 90 bedrijven vanuit onder andere een ROC kunst- en cultuureducatie aangeboden. Ook hier dient men zich weer te realiseren dat het gaat om aantallen bedrijven en zelfstandigen. Er is niet gevraagd naar de omvang van de aangeboden activiteiten, zoals het aantal, de duur en het aantal deelnemers.

3.3.1 Activiteiten van cultuur- en kunsteducatieve bedrijven en zelfstandigen[1], 2015

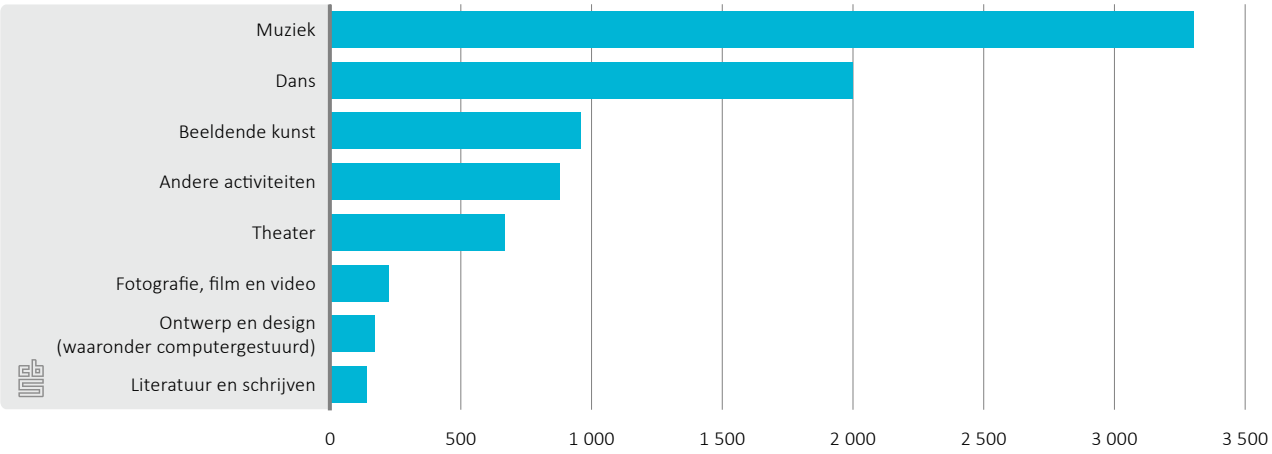

Bron: CBS en Cultuurconnectie.

[1] Respondenten konden op de enquête meer dan één activiteit aankruisen.

3.3.2 Doelgroepen van kunst- en cultuur-educatieve bedrijven en zelfstandigen[1], 2015

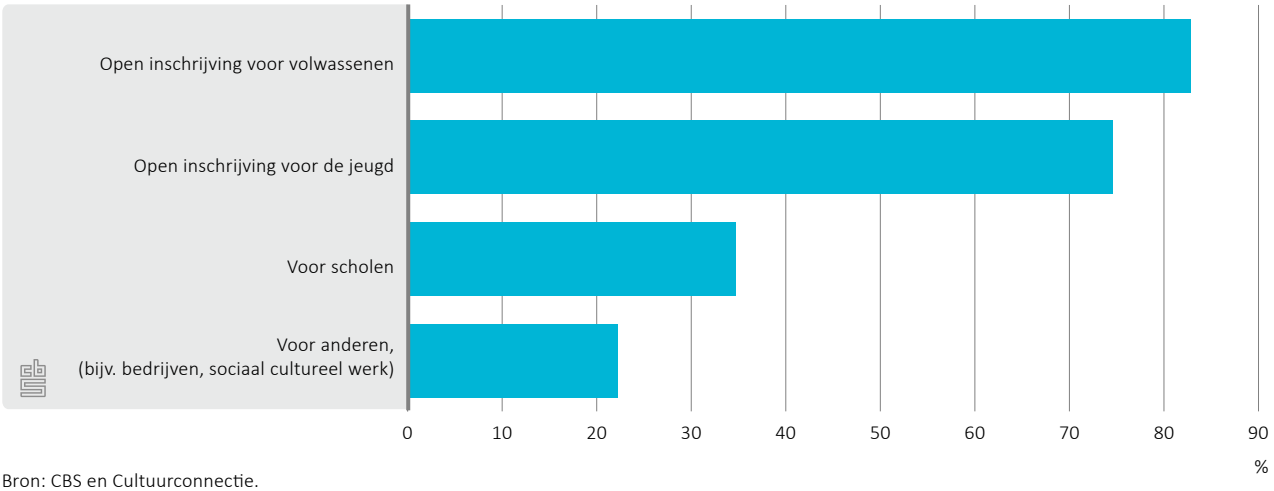

Bron: CBS en Cultuurconnectie.

[1] Respondenten konden op de enquête meer dan één doelgroep aankruisen.

3.4 Doelgroepen

De meeste bedrijven en zelfstandigen kenden in 2015 een open inschrijving: 83 procent. Zij gaven meestal les aan zowel volwassenen (21+) als aan de jeugd (20 jaar of jonger). Zie figuur 3.3.2. Zo'n 35 procent van de bedrijven en zelfstandigen werkten (ook) voor scholen. Dit betrof zowel een schoolcurriculum als buitenschoolse activiteiten. Ook hier geldt weer dat de respondenten op de enquête meer dan één optie konden aankruisen. En ook hier betreft het aantallen. Er is niet gevraagd naar de omvang van het aanbod aan de doelgroepen en het aantal deelnemers.

Bijna een kwart van de bedrijven en zelfstandigen verzorgt (ook) lessen voor anderen, zoals bedrijven, sociaal cultureel werk of verenigingen (bijvoorbeeld muziekverenigingen).

3.5 Subsidie

In 2015 ontvingen circa 600 instellingen en zelfstandigen subsidie voor hun activiteiten op het gebied van kunst- en cultuureducatie. Zie figuur 3.5.1. Dit is slechts een klein deel van alle eenheden: 9 procent.
Het vaakst verstrekte de gemeente deze subsidie. Een aantal bedrijven en zelfstandigen kreeg van meerdere partijen subsidie. Een deel van de subsidies kwam vanuit de verschillende cultuurfondsen, zoals het Fonds voor Cultuurparticipatie (Rijksoverheid), het Prins Bernard Cultuurfonds en andere private fondsen en stichtingen.

3.5.1 Type subsidie van kunst- en cultuur-educatieve bedrijven en zelfstandigen[1], 2015

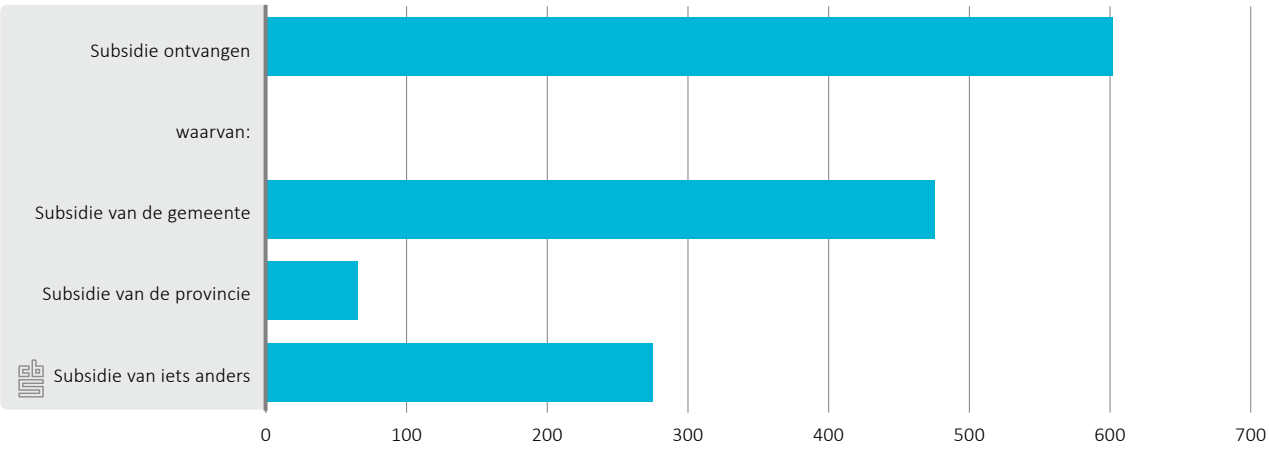

Bron: CBS en Cultuurconnectie.

[1] Respondenten konden op de enquête meer dan één type subsidie aankruisen.

3.5.2 Type subsidie van de leden van de Cultuurconnectie[1], 2015

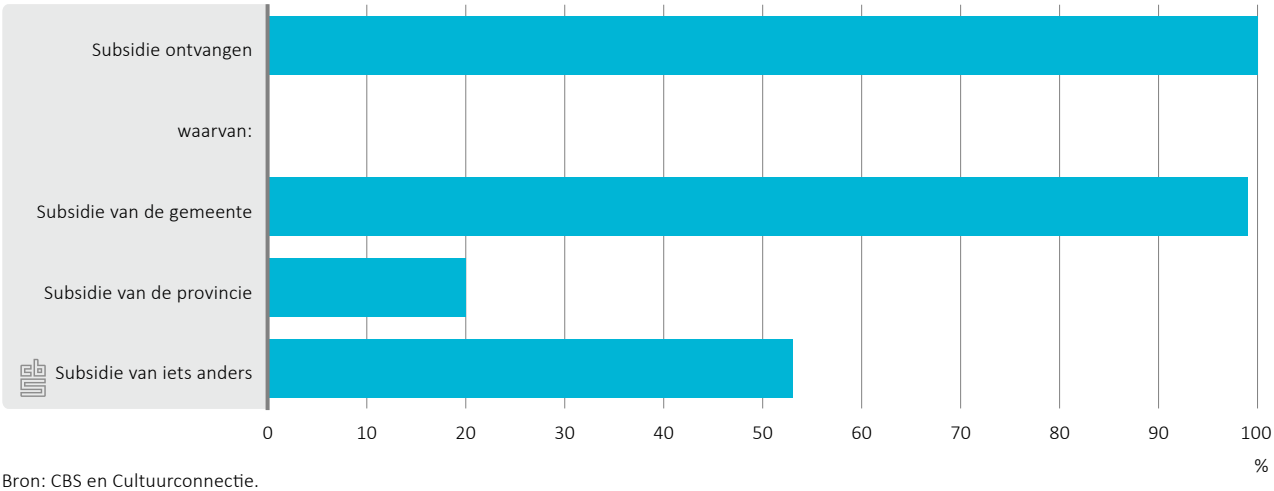

Bron: CBS en Cultuurconnectie.

[1] Respondenten konden op de enquête meer dan één type subsidie aankruisen.

De leden van Cultuurconnectie ontvingen in 2015 bijna allemaal subsidie van een gemeente. Zie figuur 3.5.2. Een op de vijf krijgt daarnaast ook subsidie van de provincie. Meer dan de helft geeft aan ook op andere wijze gesubsidieerd te worden, bijvoorbeeld door inkomsten van fondsen of van sponsoren.

3.6 Samenwerking

Circa 675 instellingen en zelfstandigen waren onderdeel van een grotere organisatie met andere (culturele) activiteiten: circa 10 procent van alle bedrijven en zelfstandigen. Het vaakst ging het daarbij om samenwerking met een muziekschool.[10] Zie figuur 3.6.1. Worden de zelfstandigen buiten beschouwing gelaten, dan ging het vooral om samenwerking met theaters en met de horeca. Zie figuur 3.6.2.
Zo'n 120 bedrijven of instellingen werkten met twee andere organisaties samen, 50 met drie anderen en bijna 30 bedrijven en instellingen zaten in één organisatie met vier andere functies.

3.6.1 Samenwerking van kunst- en cultuur-educatieve instellingen en zelfstandigen[1], 2015

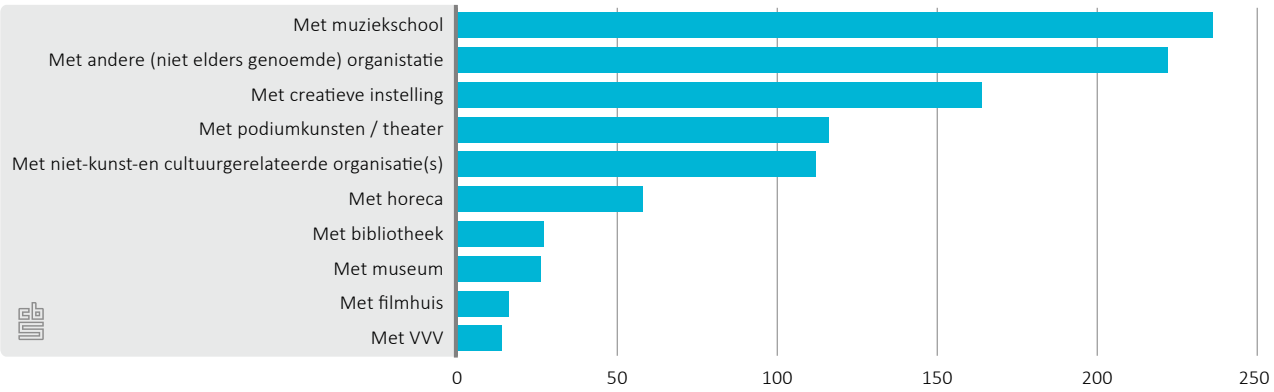

Bron: CBS en Cultuurconnectie.

[1] Respondenten konden op de enquête meer dan één vorm van samenwerking aankruisen.

3.6.2 Samenwerking van kunst- en cultuur-educatieve bedrijven en instellingen[1][2], 2015

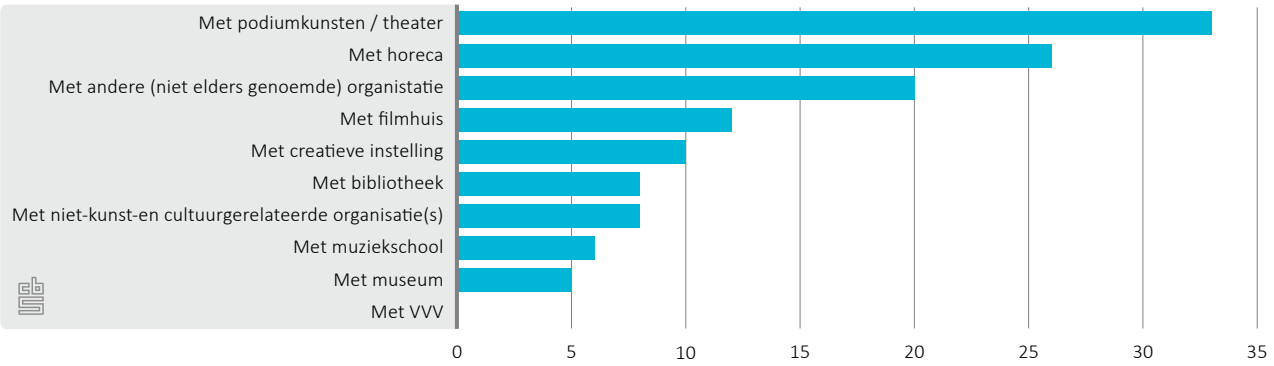

Bron: CBS en Cultuurconnectie.

[1] Bedrijven met 2 of meer werkzame personen.
[2] Respondenten konden op de enquête meer dan één vorm van subsidie aankruisen.

[10] Omdat ook zelfstandigen in de populatie zitten geeft dit een enigszins vertekend beeld. Zo kan het ook gaan om zelfstandige musici die samenwerken met een muziekschool.

3.7 Personeel en vrijwilligers

De vraag naar het aantal werkzame personen en vrijwilligers is de vraag die door de respondenten het slechtst is ingevuld. Dit betekent dat de hieronder gepresenteerde cijfers met de nodige voorzichtigheid moeten worden betracht. Ze moeten gezien worden als voorlopig en indicatief.
In totaal waren er in 2015 circa 13 duizend personen in loondienst of als zelfstandige werkzaam in het aanbod van kunst- en cultuureducatie. Het merendeel van deze werkzame personen bestond uit docenten: 10,5 duizend. De docenten werden geholpen door ongeveer 2,5 duizend ondersteunend personeel. In volumetermen ging het om ongeveer 6 duizend fte's[11] voor de docenten en 1,5 duizend fte's voor het ondersteunend personeel.
Er werden bijna 9 duizend personen ingehuurd, als docent of als ondersteuner. Dit resulteert in bijna 4 duizend fte's. Men dient er wel rekening mee te houden dat het personeel, dat wordt ingehuurd door een bedrijf dat aan kunst- en cultuureducatie doet, hier meetelt als 'ingehuurd' (door het andere bedrijf). Zij tellen echter ook mee als 'personeel in loondienst' van het eigen bedrijf. Daarom kunnen de aantallen in loondienst en ingehuurd niet zomaar bij elkaar worden opgeteld. Zie verder figuren 3.7.1. en 3.7.2.
Daarnaast waren er bijna 7,5 duizend vrijwilligers en stagiaires actief. Dit was goed voor 2,5 duizend fte's.

3.7.1 Werkzame personen en vrijwilligers in de kunst- en cultuureducatie (in aantallen)[1], 2015

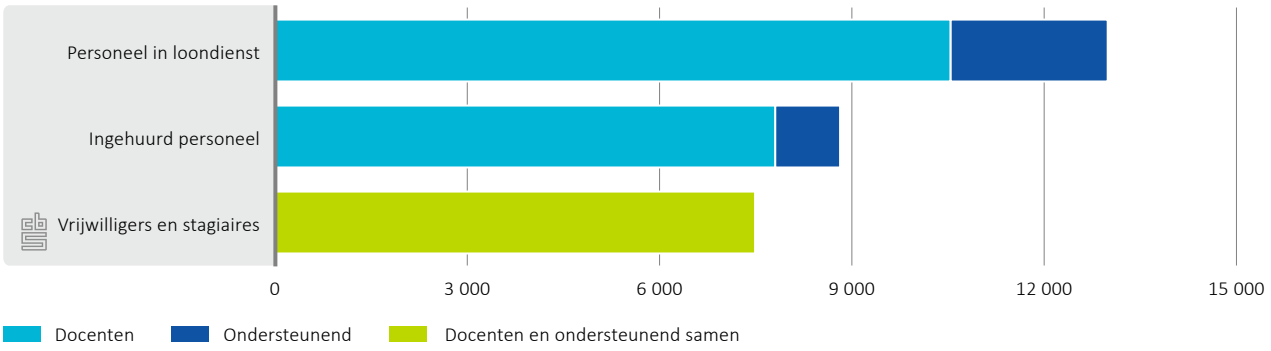

Bron: CBS en Cultuurconnectie.

[1] Bij de vrijwilligers en stagiaires is niet bekend of het docenten of ondersteunend personeel betreft.

3.7.2 Werkzame personen en vrijwilligers in de kunst- en cultuureducatie (in fte's)[1], 2015

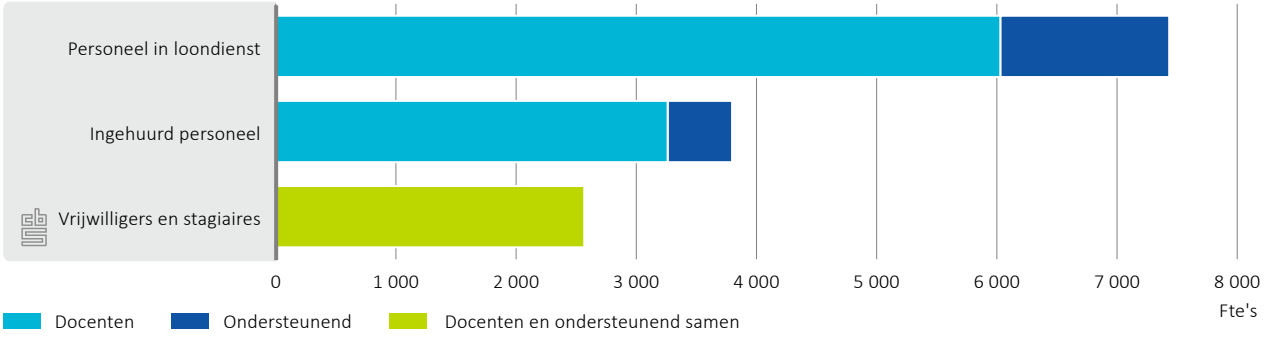

Bron: CBS en Cultuurconnectie.

[1] Bij de vrijwilligers en stagiaires is niet bekend of het docenten of ondersteunend personeel betreft.

[11] Bij fte's telt iemand die bijvoorbeeld twee dagen werkt per week voor 0,4 fte mee.

Op basis van de verzamelde data is het helaas niet mogelijk om inzicht te krijgen in hoeverre er in de branche sprake is van het 'ontslaan' van mensen in loondienst, die vervolgens weer als zzp'er in dienst worden genomen.[12)]

3.8 Verwachtingen voor het komende seizoen

De enquête heeft de respondenten ook gevraagd naar hun verwachtingen voor het komende seizoen 2015–2016 wat betreft inkomsten, subsidies, cursussen en personeel. Ze werden gevraagd een vergelijking te maken met het seizoen 2014–2015.[13)] Respondenten die 'Niet van toepassing' hebben geantwoord, zijn niet meegenomen in de berekening van de onderstaande resultaten.
Het algehele beeld is dat men gematigd positief is over het nieuwe seizoen, maar onzeker is over de inkomsten. Zo verwacht een derde van de respondenten die nu ook subsidie krijgt, dat de subsidies in het seizoen 2015–2016 lager zullen worden of geheel zullen verdwijnen. Een kwart van de respondenten geeft zelfs aan dat hun bedrijf niet kan blijven bestaan als hun subsidie zou wegvallen. Ook over het verkrijgen van financiering uit fondsen of andere private sponsoren is men onzeker. Wel is men positief over de inkomsten uit cursusgelden, van scholen en van bedrijven. Wat betreft het personeel verwachten de meeste respondenten dat het personeel in loondienst gelijk blijft. Een kleine 20 procent verwacht wel dat er meer gebruik zal worden gemaakt van ingehuurde krachten en vrijwilligers. Echter ook hier is men onzeker over de ontwikkelingen.

Cursussen, cursisten en bereik scholen

Zo'n 23 procent van de bedrijven en zelfstandigen verwacht een toename van het aantal cursisten. Iets minder, 18 procent, verwacht een daling. Ook wat betreft het aantal lessen voor het open aanbod verwachten meer bedrijven en zelfstandigen een toename dan een afname. Slechts 10 procent verwacht dat het aantal cursussen zal afnemen.

3.8.1 Verwachtingen van kunst- en cultuur-educatieve bedrijven en zelfstandigen voor het seizoen 2015–2016 t.a.v. cursisten, open aanbod en bereik scholen, 2015

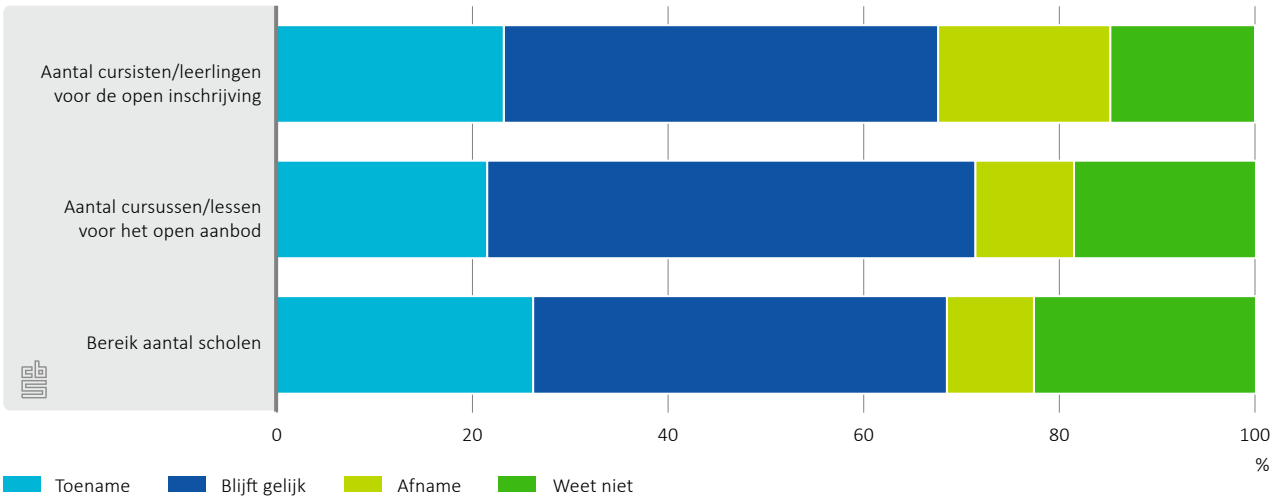

Bron: CBS en Cultuurconnectie.

12) Mogelijk kan dit onderzocht worden door andere bronnen te gebruiken, die bij het CBS beschikbaar zijn.
13) Bij Cultuurconnectie is gevraagd naar het jaar 2015.

3.8.2 Verwachtingen van kunst- en cultuur-educatieve bedrijven en instellingen voor het seizoen 2015–2016 t.a.v. personeel en vrijwilligers, 2015

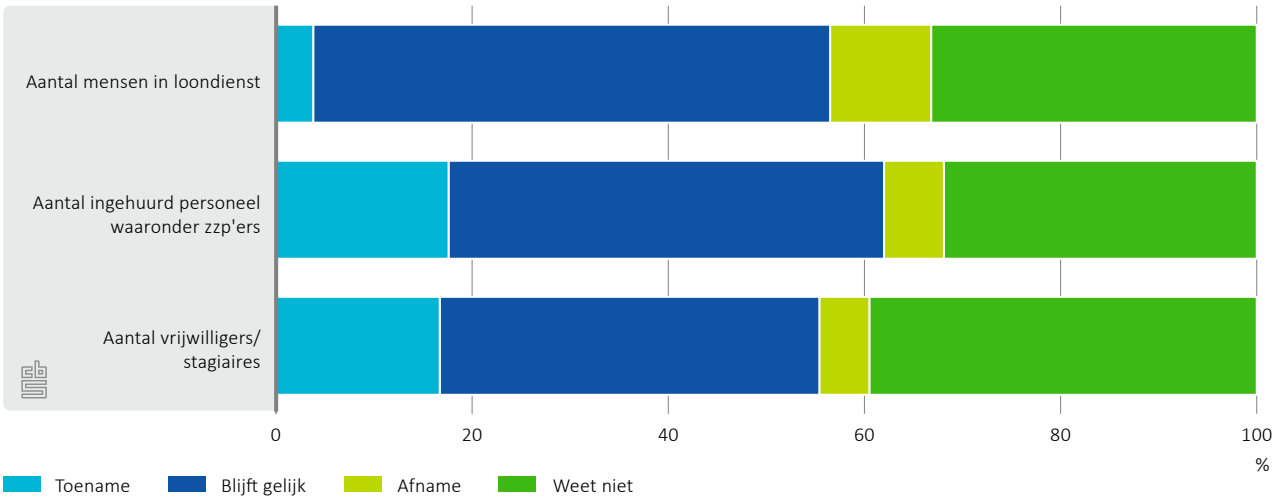

Bron: CBS en Cultuurconnectie.

Ook over het aantal scholen dat bereikt wordt zijn de meeste bedrijven positief: 26 procent denkt meer scholen te zullen bereiken in het seizoen 2015–2016, terwijl 9 procent verwacht voor minder scholen actief te zijn.

Personeel en vrijwilligers

De meeste respondenten met personeel in loondienst verwachten dat het aantal mensen dat ze in loondienst hebben gelijk blijft. 18 procent verwacht wel een toename van het ingehuurde personeel. Ook verwacht 17 procent een stijging in het aantal vrijwilligers of stagiaires, dat werkzaam is voor het bedrijf of de instelling. Men is echter onzeker over de ontwikkelingen (groot percentage 'weet niet').

Inkomsten

Veel bedrijven zijn onzeker over hun inkomsten uit fondsen: 60 procent weet niet hoe hoog de inkomsten uit fondsen komend seizoen zullen zijn. Driekwart van de bedrijven met inkomsten uit schenkingen en van sponsoren geeft aan niet te weten of deze zullen toenemen of afnemen.

3.8.3 Verwachtingen van kunst- en cultuur-educatieve bedrijven en zelfstandigen voor het seizoen 2015–2016 t.a.v. inkomsten, 2015

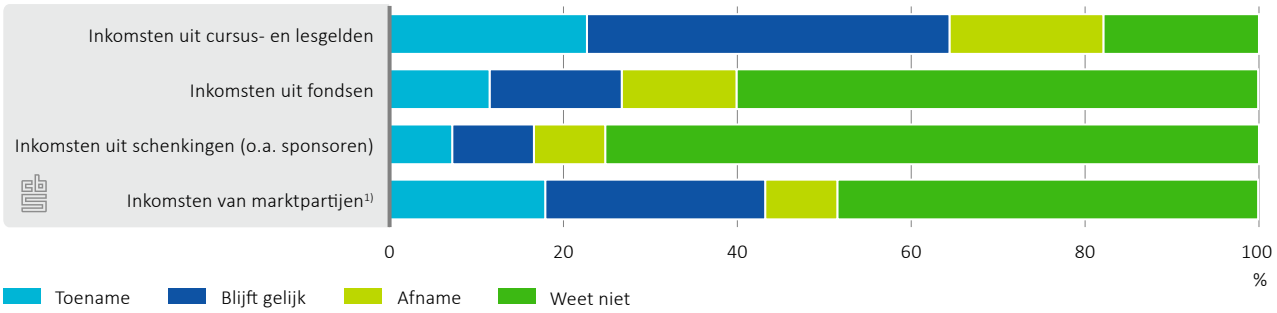

Bron: CBS en Cultuurconnectie.

1) Onder marktpartijen vallen onder andere scholen, bedrijven, sociaal cultureel werk en verenigingen voor amateurkunst.

Meer respondenten verwachten in 2015–2016 een toename van de inkomsten uit cursus- en lesgelden dan een afname. Ook de inkomsten van marktpartijen, zoals van scholen, bedrijven, sociaal cultureel werk en verenigingen voor amateurkunst, zullen in de ogen van de meeste respondenten stijgen.

Subsidie

Een derde van de respondenten[14] die subsidie van de gemeente ontvangen verwacht dat de subsidie komend seizoen lager zal worden of geheel zal verdwijnen. Slechts een enkeling verwacht een toename van de subsidies van de gemeente.
Bijna 10 procent van de respondenten verwacht wel een toename van de subsidie die ze krijgen van de *provincie*. Ook hier verwacht het merendeel van de bedrijven echter eerder een afname (19 procent). Ook hier is een grote mate van onzekerheid (hoog percentage 'weet niet').

3.8.4 Verwachtingen seizoen 2015–2016 t.a.v. subsidies van kunst- en cultuur-educatieve bedrijven en zelfstandigen[1], 2015

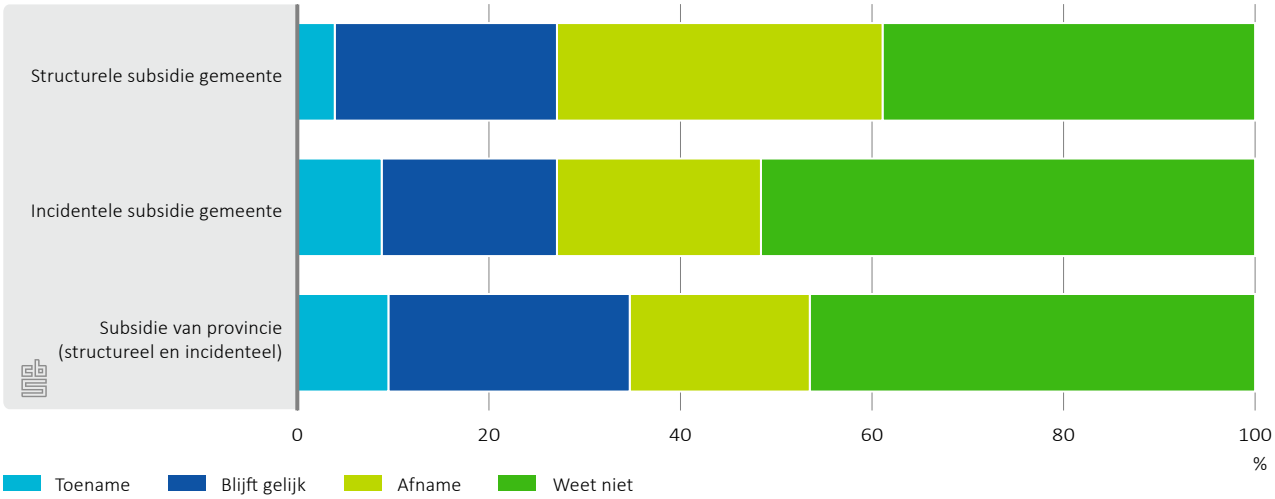

Bron: CBS en Cultuurconnectie.

[1] Betreft alleen bedrijven en zelfstandigen met subsidie.

3.9 Stellingen

Als laatste heeft de enquête de respondenten een viertal stellingen voorgelegd. Deze luidden als volgt:

- Zonder subsidie van de overheid kan mijn instelling/bedrijf niet overleven;
- Als mijn instelling/bedrijf minder subsidie krijgt gaan de lesgelden het komend seizoen omhoog[15];
- Er vindt bij mijn organisatie een verschuiving plaats van het open aanbod naar kunsteducatie voor scholen;
- Mijn organisatie deelt steeds vaker ruimte en apparatuur met andere organisaties.

[14] Het gaat hier alleen om die bedrijven en zelfstandigen die subsidie hebben ontvangen.
[15] Deze stelling is niet voorgelegd aan leden van Cultuurconnectie.

Figuur 3.9.1 geeft de uitkomsten weer. Opvallend is dat bijna een kwart van de instellingen die subsidie krijgt, zegt dat ze niet zouden blijven bestaan wanneer hun subsidie zou stoppen. Als de subsidie verlaagd zou worden, zou circa 40 procent de lesgelden verhogen. Ongeveer evenveel, 48 procent, zou de lesgelden in dat geval gelijk houden.
Circa 22 procent voorziet meer voor scholen te gaan werken en minder voor het 'open aanbod'.
Bijna 40 procent deelt steeds vaker ruimtes of apparatuur met andere organisaties.

3.9.1 Mening van kunst- en cultuur-educatieve instellingen en zelfstandigen[1], 2015

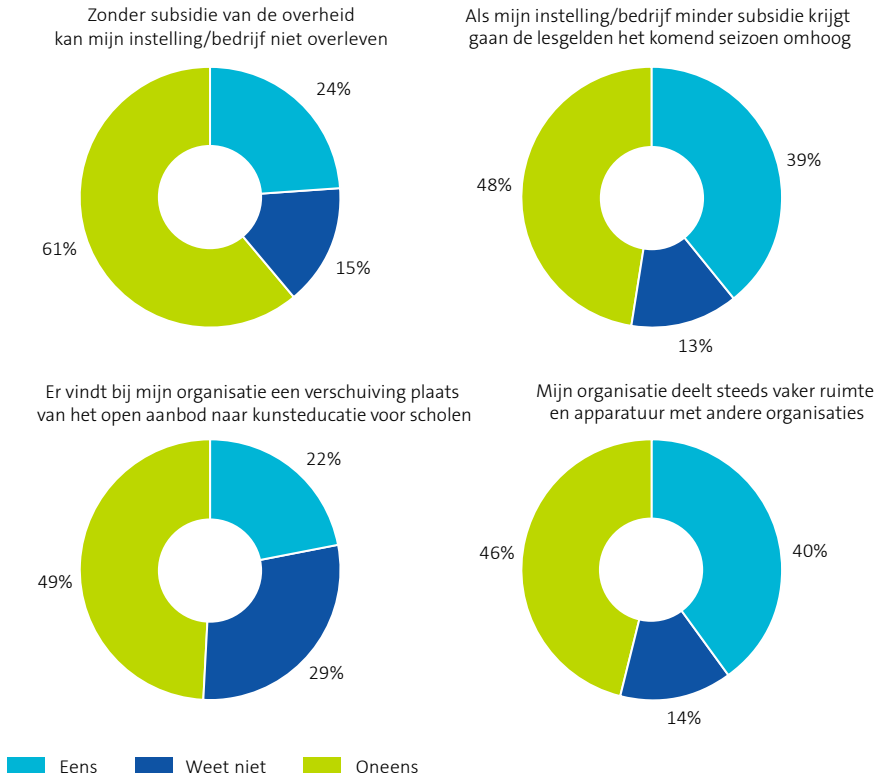

Bron: CBS en Cultuurconnectie.

[1] Instellingen waarvoor de stelling niet van toepassing was, bijvoorbeeld omdat ze geen subsidie hadden, zijn weggelaten uit deze figuren.

4. Methodologische toelichting

4.1 Populatie en uitzending

De exacte populatie van organisaties, inclusief zelfstandigen, die aan kunst- en cultuureducatie doen, was bij aanvang van het onderzoek nog niet bekend. Een van de doelen van de enquête was juist om te inventariseren welke bedrijven en zelfstandigen aan kunst- en cultuureducatie doen.

Om een populatie samen te stellen met alle *mogelijke* eenheden is gestart bij de Standaard Bedrijfsindeling (SBI) van het Bedrijvenregister (ABR) van het CBS en dan specifiek bij de SBI 85.52 'Cultureel onderwijs'. Deze SBI bestaat uit 85.52.1 'Dansscholen' en 85.52.2 'Kunstzinnige vorming van amateurs'. Dit leidde tot 9 005 eenheden, waaronder veel dubbelen. Na ontdubbeling telde deze dataset 7 939 eenheden. Daarnaast zijn alle leden van de brancheorganisatie Cultuurconnectie (134 leden, exclusief de Volksuniversiteiten) toegevoegd aan de populatie, voor zover deze er nog niet in zaten. Het totaal aantal eenheden in de populatie kwam daarmee op 7 992. Aangetekend zij dat een paar eenheden van Cultuurconnectie bij het ABR van het CBS in de SBI 'Hobbyclubs'[16)] zat. Deze eenheden zijn toegevoegd aan de populatie.
De populatie bestaat voor een groot deel uit zelfstandigen, kleine bedrijfjes of bedrijven met 1 of 2 werkzame personen. Zie onderstaande tabel.

4.1.1 Populatie SBI 85.52, 2015

Grootteklasse	Aantal in populatie
0 (1 werkzame persoon, minder dan 15 uur per week)	2 333
1 (1 werkzame persoon)	4 967
2 (2–4 personen)	519
3 (5–9 personen)	45
4 (10–19 personen)	50
5 (20–49 personen)	32
6 (50–99 personen)	14
7 (100–149 personen)	1
Onbekend	31
Totaal	7 992

Bron: CBS.

Vervolgens is uit deze populatie een steekproef getrokken. Grotere bedrijven (GK> 1) werden integraal waargenomen. Van de kleinere eenheden, de zelfstandigen, is een steekproef van 40 procent genomen, met de randvoorwaarde dat het aantal uit te zenden eenheden niet de 4 000 zou overschrijden. Een aantal eenheden is vervolgens alsnog verwijderd omdat op basis van een gecoördineerde opschoonactie vanuit de beheerders van het ABR bleek dat zij niet thuishoorden in de populatie. Voor de uitzending van de enquête zijn ook alle leden van Cultuurconnectie verwijderd uit de populatie. Hun gegevens zijn door Cultuurconnectie zelf verzameld en later aangeleverd aan het CBS.

4.1.2 Respons op de CBS-enquête, naar bedrijfsomvang

Bedrijfsomvang	Respons	
		%
Totaal	1 632	44
waarvan		
grootteklasse 0	306	44
grootteklasse 1	1 102	43
grootteklasse 2	200	45
grootteklasse 3	17	65
grootteklasse 4	6	75
grootteklasse 5	1	50

Bron: CBS.

16) Geen professionele begeleiding.

Uiteindelijk resulteerde dat in steekproef van 3 739 eenheden. Deze bedrijven en zelfstandigen hebben eind mei 2015 een brief ontvangen met het verzoek de enquête via internet in te vullen. Daarna is er nog drie maal gerappelleerd, waarbij bij het tweede rappel ook een papierenvragenlijst is meegestuurd. In oktober 2015 is de waarneming formeel afgesloten.
De vragenlijst is in bijlage I opgenomen.

4.2 Respons

De respons op de CBS-enquête was totaal 44 procent. Van deze respons vulde het merendeel (60 procent) de elektronische vragenlijst in en 40 procent de papieren versie. Tabel 4.1.2. geeft de respons weer per grootteklasse.
De leden van Cultuurconnectie zijn door de brancheorganisatie zelf geënquêteerd. De totale respons van die enquête bedroeg 50 procent (van 134 leden).
De totale respons van het CBS en Cultuurconnectie is opgehoogd naar de populatieaantallen met een ophoogfactor per grootteklasse.
De vraag over personeelsaantallen, de lastigste vraag in de enquête, werd door een aanzienlijk deel van de bedrijven niet goed ingevuld. Deze cijfers kennen daardoor een lagere nauwkeurigheid. De overige vragen, de aankruisvragen in de enquête, waren meestal wel door alle respondenten ingevuld.

5. Nawoord

De in dit rapport gepresenteerde cijfers zijn de eerste resultaten van een nieuw opgezet onderzoek naar het aanbod van kunst- en cultuureducatie. Het was een pilot. Het betreffen dan ook voorlopige en indicatieve cijfers.
Voor een vervolgonderzoek is een aantal zaken van belang. Ten eerste is het nodig om de populatie en de definitie opnieuw te bekijken. Nu is, naast de leden van Cultuurconnectie, gebruikgemaakt van het ABR en specifiek de SBI 85.52. Dat heeft er toe geleid dat bijvoorbeeld hobbyclubs, vriendenkringen en ander aanbod van kunst- en cultuureducatie buiten de SBI 85.52 om niet in de populatie zijn opgenomen. Er is dus sprake geweest van een beperkte definitie van het fenomeen kunst- en cultuureducatie, zeker als vergeleken wordt met de Monitor Amateurkunst van de LKCA. Het zou goed zijn om te onderzoeken hoe de cijfers van de Monitor Amateurkunst van de LKCA, met name de vraagkant, beter kunnen worden afgestemd op de cijfers van de statistiek Kunst- en cultuureducatie van het CBS, de aanbodkant. Ten tweede is het nodig om de SBI 85.52 (of eventueel andere te gebruiken SBI's) verder te verbeteren. Doordat deze SBI niet regelmatig gebruikt wordt door andere statistieken en dit het eerste onderzoek sinds 2007 is, zit er enige vervuiling in die SBI. Fout getypeerde eenheden komen minder snel boven tafel. Deze vervuiling is er bij het schatten van de cijfers wel modelmatig uitgehaald. Ten derde is het van belang bij de waarneming in het vervolg onderscheid te maken tussen de zelfstandigen en 'grotere' bedrijven. Zo is het niet haalbaar om zelfstandigen ook een uitgebreide vragenlijst te laten invullen. Een optie is door deze groep te koppelen aan andere bronnen. Ten slotte is het goed de prettige samenwerking met Cultuurconnectie voort te zetten. Dit beperkt niet alleen de enquêtedruk

in de branche, maar het leidt ook tot betere cijfers, kennisuitwisseling en begripsvorming. Ook de afstemming met bijvoorbeeld het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, de LKCA, de Raad voor de Cultuur, het Fonds voor Cultuurparticipatie en de Boekmanstichting kunnen verder worden opgepakt.

6. Vragenlijst kunst- en cultuureducatie 2015

Inventarisatie kunst- en cultuureducatie 2015

jet 1
jet 2 DVU B3075

Controleer of retourcode in het venster zichtbaar is

Periode	**2015**
Retourdatum	**12 mei 2015**
Correspondentienummer	**correspondentie**

A Verzorgen kunst-of cultuureducatie

A1 **Verzorgt uw instelling/bedrijf cursussen, lessen of andere activiteiten op het terrein van de kunst- of cultuureducatie voor amateurs en/of scholen?**

- ☐ Ja. *Ga naar A2*
- ☐ Nee, namelijk: _____ *Ga naar F*

A2 **Op welke gebieden verzorgt uw instelling/bedrijf activiteiten op het terrein van de kunst-of cultuureducatie?**

Meer dan één antwoord mogelijk.

- ☐ Muziek
- ☐ Dans
- ☐ Beeldende kunst
- ☐ Fotografie, film en video
- ☐ Theater
- ☐ Literatuur en schrijven
- ☐ Ontwerp en design (waaronder computergestuurd)
- ☐ Kunst educatieve programma's of ondersteuning van scholen
- ☐ Steunfunctie van provincie
- ☐ Advisering aan kunst- of cultuur educatieve instellingen/bedrijven
- ☐ Kunsteducatie vanuit Volksuniversiteit of ROC
- ☐ Anders, namelijk: _____

CBS Heerlen
Postbus 4481
6401 CZ Heerlen
www.cbsvooruwbedrijf.nl/contactcenter

CBS informatie

Formuliernummer	BE	SBI	GK
VL0008	**0**	**sbi**	**0**

12345678 12345678001

1

A *Vervolg*

A3 **Voor wie verzorgt uw instelling/bedrijf kunst- of cultuureducatie?**

Meer dan één antwoord mogelijk.

- ☐ Open inschrijving voor volwassenen (21 jaar of ouder)
- ☐ Open inschrijving voor de jeugd (20 jaar of jonger)
- ☐ Scholen (1)
- ☐ Anderen, zoals bedrijven, sociaal cultureel werk e.d. namelijk
- ☐ Niet van toepassing

B Subsidie

B1 **Ontvangt uw instelling/bedrijf voor eerder genoemde activiteiten subsidie en zo ja van wie?**

Meer dan één antwoord mogelijk.

- ☐ Ja, van de gemeente
- ☐ Ja, van de provincie
- ☐ Ja, van het cultuurfonds
- ☐ Ja, anders, namelijk:
- ☐ Nee

Toelichting

(1) **Scholen**
Dit kan zijn voor een schoolcurriculum, maar ook voor tussenschoolse en naschoolse activiteiten.

12345678 12345678002

C Organisatie

C1 **Maakt uw instelling/bedrijf onderdeel uit van een grotere (culturele) organisatie met andere (culturele) activiteiten?**

Meer dan één antwoord mogelijk.

- ☐ Ja, samen met bibliotheek
- ☐ Ja, samen met museum
- ☐ Ja, samen met filmhuis
- ☐ Ja, samen met podiumkunsten/theater
- ☐ Ja, samen met VVV
- ☐ Ja, samen met muziekschool
- ☐ Ja, samen met creatieve instelling
- ☐ Ja, samen met horeca
- ☐ Ja, samen met niet kunst-en cultuurgerelateerde organisatie(s)
- ☐ Ja, samen met
- ☐ Nee, enkelvoudige organisatie

C2 **Sinds wanneer bestaat uw (samengestelde) organisatie?**

Maand ☐☐ Jaar ☐☐☐☐

12345678 12345678003

3

D Personele formatie

Bij de volgende vragen, vragen wij u zowel aantallen als FTE's in te vullen.

		In aantallen		
D1	**Hoeveel personen waren bij uw instelling/bedrijf werkzaam op 31-12-2014?**	Personeel in loondienst 1	Ingehuurd personeel 2	Vrijwilligers/ stagiaires
	Docenten (of personeel in het primaire proces)	☐☐☐	☐☐☐	☐☐☐
	Ondersteunend personeel	☐☐☐	☐☐☐	☐☐☐

		In FTE's		
D2	**Hoe groot was de personele formatie in FTE's van uw instelling/bedrijf op 31-12-2014?**	Personeel in loondienst 1	Ingehuurd personeel 2	Vrijwilligers/ stagiaires
	Docenten (of personeel in het primaire proces)	☐☐☐,☐	☐☐☐,☐	☐☐☐,☐
	Ondersteunend personeel	☐☐☐,☐	☐☐☐,☐	☐☐☐,☐

		Aantal	FTE's
D3	**Hoe was op 31-12-2014 het personeel in loondienst verdeeld naar geslacht? Ingehuurd personeel en vrijwilligers niet meetellen.**		
	Mannen	☐☐☐	☐☐☐,☐
	Vrouwen	☐☐☐	☐☐☐,☐

Toelichting

1 **Personeel in loondienst**
Personeel met een arbeidscontract.

2 **Ingehuurd personeel**
Geen arbeidscontract. Voorbeelden zijn ingeleend personeel, freelancers, zzp'ers en uitzendkrachten.

12345678 12345678004

E Verwachtingen

E1 **Verwacht u voor het komende seizoen vanaf september 2015 ten opzichte van het huidige seizoen 2014/2015 een toename, afname of gelijkblijven wat betreft:**	Toename	Blijft gelijk	Afname	Weet niet	N.v.t.
Aantal cursisten/leerlingen voor de open inschrijving	☐	☐	☐	☐	☐
Bereik aantal scholen	☐	☐	☐	☐	☐
Structurele subsidie gemeenten	☐	☐	☐	☐	☐
Incidentele subsidie gemeenten	☐	☐	☐	☐	☐
Subsidie van provincie (structureel en incidenteel)	☐	☐	☐	☐	☐
Inkomsten uit cursus- en lesgelden	☐	☐	☐	☐	☐
Inkomsten uit fondsen	☐	☐	☐	☐	☐
Inkomsten uit schenkingen (o.a. sponsoren)	☐	☐	☐	☐	☐
Inkomsten van marktpartijen (1)	☐	☐	☐	☐	☐
Aantal mensen in loondienst	☐	☐	☐	☐	☐
Aantal ingehuurd personeel, waaronder zzp'ers	☐	☐	☐	☐	☐
Aantal vrijwilligers/stagiaires	☐	☐	☐	☐	☐
Aantal lessen en cursussen voor het open aanbod	☐	☐	☐	☐	☐

E2 **Bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?**	Eens	Oneens	Weet niet	N.v.t.
Zonder subsidie van de overheid kan mijn instelling/bedrijf niet overleven	☐	☐	☐	☐
Als mijn instelling/bedrijf minder subsidie krijgt gaan de lesgelden het komend seizoen omhoog	☐	☐	☐	☐
Er vindt bij mijn organisatie een verschuiving plaats van het open aanbod naar kunsteducatie voor scholen	☐	☐	☐	☐
Mijn organisatie deelt steeds vaker ruimte en apparatuur met andere organisaties	☐	☐	☐	☐

F Contactgegevens

Met wie kan het CBS contact opnemen over de ingevulde gegevens?

F1 Naam contactpersoon

F2 Postcode en huisnummer — Postcode ☐☐☐☐☐☐ Huisnr. ☐☐☐ Toevoeging ☐☐☐

F3 Telefoonnummer

F4 E-mail

G Hartelijk dank voor uw medewerking

Toelichting

(1) **Marktpartijen**
Met marktpartijen wordt onder meer bedoeld scholen, bedrijven, sociaal cultureel werk en verenigingen voor amateurkunst.

12345678 12345678005

5

Verklaring van tekens

Niets (blanco)	Een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
.	Het cijfer is onbekend, onvoldoende betrouwbaar of geheim
*	Voorlopige cijfers
**	Nader voorlopige cijfers
2015–2016	2015 tot en met 2016
2015/2016	Het gemiddelde over de jaren 2015 tot en met 2016
2015/'16	Oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2015 en eindigend in 2016
2013/'14–2015/'16	Oogstjaar, boekjaar, enz., 2013/'14 tot en met 2015/'16

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever
Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312, 2492 JP Den Haag
www.cbs.nl

Prepress
Studio BCO, Den Haag

Ontwerp
Edenspiekermann

Inlichtingen
Tel. 088 570 7070
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire, 2016.
Verveelvoudigen is toegestaan, mits CBS als bron wordt vermeld.